

Nr 36.

*Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition
angående provisorisk förhöjning av familjepenning,
dels ock i ämnet väckta motioner.*

Genom en den 10 mars 1950 dagtecknad proposition, nr 146, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

angående provisorisk förhöjning av familjepenning enligt familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

Härigenom förordnas att, utan hinder av vad i 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99) eller eljest i samma förordning är stadgat, familjepenning enligt förordningen må under budgetåret 1950/51 å samtliga orter utgå med högst så stort belopp för dag, som upptages i följande tariff:

1	2	3
För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
kronor	kronor	kronor
3: 50	1: 90	1: 50

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 462 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr 520 i andra kammaren av fröken *Liljedahl m. fl.*

I motionerna, som äro likalydande, har yrkats »att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t i proposition nr 146 föreslagit för sin del måtte besluta fastställa den enligt förordningen angående provisorisk förhöjning av familje-

penning enligt familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99) utgående familjepenningsens maximibelopp till 3 kronor 75 öre enligt kolumn 1 och till 2 kronor enligt kolumn 2.»

Beträffande de skäl, som utöver vad nedan anföres åberopats till stöd för det genom propositionen framlagda författningsförslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Nu gällande familjebidragsförordning, som i sina väsentliga delar trädde i kraft den 1 april 1946, utformades med de under tiden för förstärkt försvarsberedskap gällande krigsfamiljebidragsförordningarna såsom mönster. Enligt bestämmelserna är värnpliktig i enlighet med vad i förordningen närmare finnes föreskrivet berättigad till familjebidrag, i den mån behov därav prövas föreligga. Familjebidrag utgår i form av familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag; dock att, i den ordning Konungen föreskriver, familjebidrag må helt eller delvis kunna utgå in natura.

Liksom förhållandet var beträffande de tidigare krigsfamiljebidragsförordningarna intogs även i 1946 års familjebidragsförordning ett stadgande av innebörd, att familjepening skulle utgå efter den ortsgrupp, till vilken den kommun vore att hänföra som hade att utgiva familjepening. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen i tre olika ortsgrupper. Då 1935 års lag om folkpensionering med utgången av år 1947 upphörde att gälla, kom frågan om familjepenningsens dyrortsgruppering, vilken fråga för övrigt redan vid familjebidragsförordningens tillkomst var föremål för delade meningar, ånyo att aktualiseras. Frågan anmäldes i proposition till 1947 års riksdag (nr 122) om ändrad lydelse av 6 § 2 och 3 mom. i 1946 års familjebidragsförordning. Härvid förklarade föredragande departementschefen sig hava för avsikt att uppdraga åt försvarets socialbyrå, som är tillsynsmyndighet enligt familjebidragsförordningen, att verkställa utredning rörande grunderna för bestämmande av familjebidrag åt värnpliktiga m. fl.; intill dess dylik utredning kunnat verkställas borde dyrortsgrupperingen för familjepeningen bibehållas. Riksdagen biföll i propositionen framlagt förslag att i fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp skulle tillämpas den indelning i ortsgrupper, som enligt 1935 års lag om folkpensionering var gällande vid utgången av år 1947.

Försvarets socialbyrå erhöi våren 1947 i uppdrag att i samråd med socialstyrelsen och, i den mån så befunnnes erforderligt, jämväl med dåvarande statens arbetsmarknadskommission verkställa förenämnda utredning. Våren 1948 anmodades försvarets socialbyrå att vid fullgörande av uppdraget närmare överväga jämväl de synpunkter, som i fråga om familjebidrag åt värn-

pliktiga framkommit i vissa remissyttranden över 1945 års försvarskommittés betänkande.

Den 21 december 1948 avgav försvarets socialbyrå förslag i anledning av de sålunda meddelade uppdragen. Över förslaget ha utlåtanden avgivits av överbefälhavaren, efter försvarsgrenschefernas hörande, försvarets civilförvaltning, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, kammarrätten, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Norrbottens län, statskontoret samt riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, varjämte yttranden inkommit från svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisation, riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt svenska arbetsgivareföreningen.

Socialbyråns förslag.

Försvarets socialbyrå föreslår, att gällande dyrortsgruppering för familjepeningen skall upphöra och familjepeningens maximibelopp alltså vara lika inom samtliga kommuner i riket. I samband härmed föreslås att maximibeloppen uppräknas med hänsyn till levnadskostnadsfördyringen, med utgångspunkt från de nu inom ortsgrupp III fastställda beloppen. Enligt socialbyråns förslag skall familjepeningen utgå högst med belopp, som framgå av följande tablå:

kolumn 1	kolumn 2	kolumn 3
3: 75	2: —	1: 50

Yttranden.

Socialbyråns förslag om sloandet av dyrortsgrupperingen har i allmänhet icke föranlett till erinran i de avgivna remissyttrandena. Endast Svenska arbetsgivareföreningen har motsatt sig förslaget i denna del. Föreningen har ansett en dyrortsgruppering, anknuten till den allmänna statliga ortsindelningen, vara ur flera synpunkter lämpligare och har härutinnan framhållit följande. Familjepeningen vore tillkommen för att utgöra ersättning för ett inkomstbortfall. De värnpliktigas civila inkomster inom flertalet näringsgrenar varierade i viss omfattning efter dyrorterna, därvid den statliga dyrortsgrupperingen direkt eller indirekt vore avgörande. Det vore därför naturligt och rättvist, att även familjepeningen varierade inom ungefär samma gränser. På frågan om dyrortsgrupperingens slopande kunde även anläggas statsfinansiella synpunkter. Enär den övervägande delen av de värnpliktiga vore att hänföra till de bägge nuvarande lägsta dyrortsgrupperna komme vid dyrortsgrupperingens slopande det allmänna kostnader för familjebidragsväsendet i fred att betydligt öka.

Viss tveksamhet rörande lämpligheten av att i nuvarande läge slopa dyrortsgrupperingen, och samtidigt uppräknat familjepeningens belopp har uttalats av *försvarets civilförvaltning*. *Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* har icke motsatt sig den av socialbyrån förordade ändringen men har uttalat, att lösningen icke innebure full rättvisa, då skillnaderna i fråga om livsmedelskostnader på olika orter inom landet ännu vore relativt stora. Dessa skillnader har syntts nämnden vara så betydande, att det borde ifrågasättas, huruvida icke i vart fall familjepeningen enligt kolumn 1 borde vara högre i Norrland än inom landet i övrigt.

Även socialbyråns förslag i fråga om familjepeningens maximibelopp har av flertalet remissinstanser godtagits. *Statskontoret* har dock ansett sig icke kunna tillstyrka de föreslagna beloppen. Såsom utgångspunkt vid beräkningen av enhetliga maximibelopp bör enligt statskontorets mening tagas den för respektive grupp av familjemedlemmar nu gällande familjepeningen i ortsgrupp II. Nämnda belopp borde med hänsyn till levnadskostnadernas ökning från år 1942 höjas med 10 % och utgå, enligt kolumn 1 med 3 kronor 30 öre, enligt kolumn 2 med 1 krona 80 öre samt enligt kolumn 3 med 1 krona 30 öre. Det kunde dock ifrågasättas, huruvida icke viss reduktion av beloppet enligt kolumn 3 borde vidtagas.

I viss mån likartade synpunkter ha anförts av *svenska arbetsgivareföreningen*. Föreningen har utformat ett förslag rörande familjepening med beaktande av den s. k. 4-procentsregeln för variationerna mellan ortsgrupperna, enligt vilken maximibeloppen i ortsgrupp 5 ansetts böra utgöra 3 kronor 75 öre, 2 kronor 10 öre och 1 krona 45 öre.

Å andra sidan ha i vissa remissyttranden framförts förslag om i förhållande till socialbyråns förslag högre familjepening.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, *statsrådet Vougt*, har funnit de skäl som anförts för ett slopande av den nuvarande dyrortsgrupperingen vara så välgående att med föreslagen ändring av familjebidragsförfattningarna i denna del icke bör anstå.

Departementschefen anför vidare bland annat följande:

»Redan vid anmälan i årets statsverksproposition av medelsbehovet för budgetåret 1950/51 under försvarsgrenarnas anslag till familjebidrag anförde jag, att starka skäl syntes tala för ett genomförande snarast möjligt av de av socialbyrån förordade förbättringarna av familjebidragsförmånerna, men att det av statsfinansiella skäl vore nödvändigt att begränsa kostnadsökningarna. Jag förklarade emellertid min avsikt vara att senare under riksdagen förorda förslag om förbättringar inom en kostnadsram av 1 miljon kronor. Försvarsgrenarnas anslag till familjebidrag beräknades i enlighet härmed.

Socialbyrån har uppskattat kostnaderna för genomförandet av sina förslag — omsatta på förhållandena under budgetåret 1947/48 — till i runt tal 1,5 miljon kronor. En inom försvarsdepartementet företagen utredning, därvid

utgångspunkten varit det beräknade antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under nästkommande budgetår, har givit vid handen att kostnadsökningen för budgetåret vid genomförande av samtliga av socialbyrån förordade förslag skulle komma att uppgå till i runt tal 2 miljoner kronor. Inom departementet har numera företagits en utredning rörande de förbättringar i familjebidragsavseende, som för nästkommande budgetår skulle kunna rymmas inom ramen för en kostnadsökning av omkring 1 miljon kronor.

Den i det föregående verkställda utredningen inom försvarsdepartementet har givit vid handen, att inom ramen för en kostnadsökning under nästkommande budgetår av omkring 1 miljon kronor det är möjligt att, med slopande av dyrortsgrupperingen, genomföra en sådan förbättring av familjepeningen, att dess maximibelopp kommer att utgöra 3 kronor 50 öre enligt kolumn 1, 1 krona 90 öre enligt kolumn 2 samt 1 krona 50 öre enligt kolumn 3. Detta skulle innebära, att familjepeningen enligt kolumnerna 1 och 3 kommer att höjas med 25 respektive 20 öre per dag utöver de belopp som för närvarande utgå i ortsgrupp III, medan familjepeningen enligt kolumn 2 skulle fastställas till nuvarande maximibelopp i nämnda ortsgrupp. En sådan avvägning av den nu möjliga förbättringen finner jag för min del lämplig. Det må erinras, att familjepening enligt kolumnerna 1 och 3 i främsta rummet ifrågakommer för värnpliktigs hustru och minderåriga barn, medan familjepening enligt kolumn 2 ifrågakommer för vissa andra familjemedlemmar, företrädesvis föräldrar.»

Utskottet.

I propositionen har föreslagits, att dyrortsgrupperingen för familjepeningen skall slopas samt att familjepeningens maximibelopp skall höjas utöver vad som nu kan utgå. Kostnaderna härför, ävensom för vissa andra tilltänkta reformer på förevarande område, har av departementschefen uppskattats till i runt tal 2 miljoner kronor.

Departementschefen har i tidigare sammanhang uttalat, att starka skäl talade för att förbättringar av familjebidragsförmånerna snarast möjligt genomfördes, men att en begränsning av kostnadsökningen nödvändiggjordes av statsfinansiella skäl. Med denna utgångspunkt har departementschefen nu föreslagit förbättringar med avseende å familjepeningen inom en kostnadsram av 1 miljon kronor. De föreslagna bestämmelserna i ämnet, vilka meddelats i en från familjebidragsförordningen fristående författning, äro avsedda att tillämpas endast under budgetåret 1950/51. Departementschefen har emellertid i propositionen meddelat, att han räknar med, att slutligt förslag avseende förändringar i familjebidragsförfattningarna skall kunna föreläggas 1951 års riksdag.

Mot ett slopande av dyrortsgrupperingen har utskottet, i likhet med flertalet remissinstanser, ej funnit anledning till erinran. Redan genom att familjepeningens maximibelopp enligt förslaget beräknats efter nu gällande högsfa ortsgrupp följer, att de ersättningstagare, som för närvarande uppbära familje-

penning enligt de lägre ortsgrupperna, komma i ett förbättrat ersättningsläge. Härtill komma så de höjningar av själva beloppen, som i propositionen föreslagits. Även om de sålunda föreslagna förbättringarna icke synas lämna full kompensation för den ökning av levnadskostnaderna, som skett efter tillkomsten av nu gällande bestämmelser i ämnet, anser utskottet dem dock vara ägnade att i dagens läge kunna godtagas. Förevarande spörsmål är emellertid, såsom av ovanstående framgår, föremål för departementschefens fortlöpande uppmärksamhet.

Vid nu angivna ställningstagande kan utskottet ej tillstyrka bifall till motionerna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 462 och II: 520
bifalla förevarande proposition nr 146 oförändrad.

Stockholm den 4 maj 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Wistrand, Nils Elowsson, Bengtson och Weiland;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Nilsson i Göteborg, Hagård, fröken Höjer, herrar Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, Jansson i Hällefors och Odhe.
